

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v2.02

ЗАСЕЛЕНІСТЬ ГОРОБЦЯ ПОЛЬОВОГО (PASSER MONTANUS LINNAEUS, 1758) У ШТУЧНИХ ГНІЗДІВЛЯХ ШИРОКОЛИСТЯНИХ ЛІСІВ ПІВНІЧНОГО СХОДУ УКРАЇНИ

Ярис Олена Олегівна

Аспірант

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди

УКРАЇНА

Комплексні дослідження гніздової біології дуплогнізних птахів, є важливим напрямом у вивченні їх екологічних особливостей. У свою чергу, штучні гніздівлі (ШГ) є ефективним та зручним методом у вивченні біології та екології дуплогнізних птахів. Крім того, величезна роль ШГ полягає у підтриманні чисельності популяції та забезпеченні належних місць для гніздування різних видів птахів [2]. Так, для палеарктичного виду горобця польового (*Passer montanus* L., 1758), важливим є не лише вибір місць для гніздування, а й наявність кормових ресурсів. У роботі Н.В. Чурсиної (2008), повідомляється, що місцями для гніздування *P. montanus* є крони і дупла дерев, шпаківні, сільськогосподарська техніка, вуличні освітлювачі, нори у кар'єрах, гнізда вранових, будинки людини [3]. Найбільшу частку гнізд, було виявлено в порожнечах труб, що використовуються як опори парканів та інших технічних споруд – 29,3%. Менше, в якості місць для гніздування, *P. montanus* віддавали перевагу будинкам людини – 26,7%; дуплам дерев – 14,0%, а шпаківням – 1,3%.

По всій території України, *P. montanus* належить до осілих видів, хоча може здійснювати й кочівлі [5]. На території північного сходу України, *P. montanus* присвячено багато робіт: по екології [1], біології розмноження [4], вивченню консортивних зв'язків *P. montanus* [5]. Однак з урахуванням постійної антропогенної трансформації, зміни відбуваються і в біології птахів, тому, моніторингові дослідження, доцільно проводити кожного року [7, 6].

Протягом 2019–2021 рр. на території північного сходу України, у широколистяних лісах урочища «Вакалівщина» поблизу с. Вакалівщина і РЛП «Фельдман Екопарк», при перевірці ШГ, було виявлено заселеність *P. montanus*. У 2019 році частка заселеності виду у ШГ в урочищі «Вакалівщина» поблизу с. Вакалівщина, становить 0,63% (n=160), у 2020 році – 0,63% (n=160). Більша частка заселеності припадає на 2021 рік 1,87% (n=160). У РЛП «Фельдман Екопарк», з 2017 року, коли були розвішені ШГ, заселеності *P. montanus* виявлено не було. Лише, в 2021 році у першій декаді травня (01.05), вперше, на цій території заселились горобці, їх частка становила 1,3% (n=100) (рис. 1).

Порівнюючи отримані дані, з даними Д.І. Юзик (2015), можна стверджувати, що частка заселеності у ШГ *P. montanus*, помітно зменшилась, починаючи з 2006 року. Дослідження по чисельності одного виду, наразі є актуальними [8, 9]. Через пластичність *P. montanus* у виборі місць для гніздування та урізноманітненість топічних зв'язків, цей псевдосинантропний вид, воліє гніздитися поряд з корінним синантропним видом горобцем хатнім (*Passer domesticus* L., 1758). Причиною такого вибору, є дефіцит кормових ресурсів у природніх ландшафтах.

Рис. 1. А. Заселеність *Passer montanus* у ШГ на території РЛП «Фельдман Екопарк» у 2021 році. Б. Заселеність *Passer montanus* у ШГ на території урочища «Вакалівщина» поблизу с. Вакалівщина у 2021 році

Список використаних джерел:

- [1] Брезгунова, О. А. (2010). Ночевочное поведение полевого (*Passer montanus*) и домового (*P. domesticus*) воробьев в сравнительном аспекте. *Птицы бассейна Северского Донца: Материалы 15 научной конференции Рабочей группы по птицам бассейна Северского Донца, посвящённой памяти И.А. Кривицкого*, (11), 161-181.
- [2] Чаплигіна, А., Книш, М., Надточій, Г., Савинська, Н., Юзик, Д., Чебітько, О., Жадько, Д., Гусар, К., Сороковенко, Р., Халепя, Р., Літвін, Л., Манчерякова, Н., Станкевич, О., Черних, К. & Ямпольць, А. Досвід вивчення екологічних особливостей гніздування птахів у штучних гніздівлях в умовах Північного Сходу України. *Міжнародна зоологічна конференція «Фауна України на межі ХХ-ХХІ ст. Стан біорізноманіття екосистем природоохоронних територій», присвячена 220 річниці від дня народження О. Завадського (12-15 вересня 2019 р., Львів-Шацьк)* (с. 176-179). 15 вересня, 2019, Львів: СПОЛОМ.
- [3] Чурсинова, Н. В. (2019). Места гнездования полевого воробья *Passer montanus* в условиях Центрального Предкавказья. *Русский орнитологический журнал*, 28 (1830), 4664-4666.
- [4] Юзик, Д. І. (2015). До екології горобця польового *Passer montanus* (Linnaeus, 1758) на Північному Сході України. *Наукові основи збереження біотичної різноманітності*, 6 (13), № 1, 263-274.
- [5] Юзик, Д. І., Чаплигіна, А. Б. (2015). Консортивні зв'язки польового горобця (*Passer montanus*) в умовах лісових ценозів Північно-Східної України. *Беркут*, 24 (2), 142-147.
- [6] Ярис, О. О., Клименко, О. І. & Колодка, А. В. (2019). Моніторинг заселеності штучних гніздівель дуплогнізними птахами на території ландшафтного парку «ФЕЛЬДМАН ЕКОПАРК» в 2019 році. *Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах X Міжнародна наукова конференція Дніпро, Україна, 18-19 листопада 2019 р.* (с. 42), 19 листопада, 2019, Дніпро: Піра.
- [7] Ярис, О. О. & Пташенчук, О. О. Видове біорізноманіття тварин штучних гніздівель в урочищі «Вакалівщина» (Сумська область) у 2019 році. *Теоретичні та прикладні аспекти досліджень з біології, географії та хімії: матеріали III Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих учених, м. Суми, 30 квітня 2020 р.* (Т. 34, № 7, с. 68-70). 30 квітня, 2020, Суми: ФОП Цьома С. П.
- [8] Lee, J., Kim, S., Lee, D., Nam, W., Sung, H. (2021). Sequence and analysis of the complete mitochondrial genome of the Eurasian tree sparrow *Passer montanus saturatus* in the Republic of Korea (Passeriformes, Passeridae). *Mitochondrial DNA Part B*, 6(6), 1682-1684. <https://doi.org/10.1080/23802359.2021.1927876>
- [9] Tucker, A. D., Johnstone, R., Loyn, R. H., Vinnicombe, T., Newman, B., Newman, H., Veal, H., Bentley, B. P., Williams, D. (2017). Invasive Eurasian Tree Sparrows *Passer montanus* on Troughton Island in the North Kimberley of Western Australia: A cyclone-induced colonisation attempt? *Australian Field Ornithology*, (34), 67-70. <https://doi.org/10.20938/afo34067070>